

EL PROCÉS DE SEGREGACIÓ DE RODONYÀ DE LA PARRÒQUIA DE PUIGTINYÓS (1791-1867)

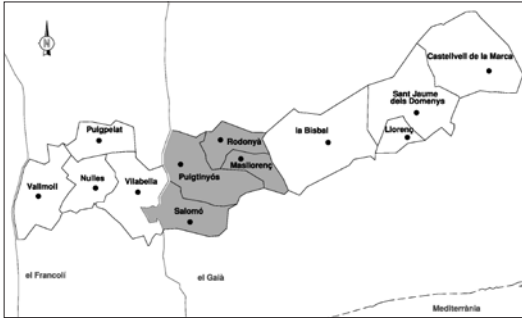
Isidre Pastor i Batalla

Item dixerunt quod habitationes Mansi et Lorens et Mansi den Narbones de parroquia ista non voiunt at eclesiam parrochiale ista non veniunt ad Ecclesiam parrochiale sed a capellam de Rodenyano.¹

La gènesi de qualsevol activitat humana està supeditada a definir-se dins d'un marc territorial concret que, a la vegada, ha de reflectir una realitat geogràfica propera. Això mateix es posa de manifest en aquest paràgraf d'una visita pastoral del començament del segle XIV on s'exclama que els habitants de Masllorç i Masarbonès no assisteixen a missa a l'església parroquial que els pertoca, la de Puigtinyós, sinó que ho fan a la capella de Rodonyà, molt més propera.

És en aquest sentit que l'abast i l'anàlisi del procés que a mitjan segle XIX va comportar la creació de la parròquia de Rodonyà, segregada de la de Puigtinyós, té els seus antecedents remots a mitjan segle XI, moment en què es va portar a terme la cristallització de les estructures feudals de la "marca" del comtat de Barcelona. I així fou com, a partir de la consolidació d'aquesta estructuració territorial, es va determinar la conjuntura que va comportar, i alhora condicionar, la dinàmica d'estructuració parroquial d'aquests territoris. Així doncs, cap a mitjan segle XI apareixen constituïts els límits dels castells termenats que conformen la "marca" d'expansió del comtat de Barcelona; límits que també serviren per articular i definir la jurisdicció eclesiàstica a la qual quedaran adscrits aquests territoris. Per tant, s'ha d'interpretar la pròpia dinàmica que experimentà el procés d'expansió de la marca penedesenca com un dels factors que determinarien que la definició de la jurisdicció eclesiàstica d'aquest territoris s'articulés a partir dels mateixos límits que ofería la xarxa de castells termenats que s'estava consolidant. D'acord amb aquests plantejaments, s'ha

¹ Arxiu Diocesà de Barcelona (ADB). Visites Pastorals vol. II, 1312-14, fol. 91r. Puigtinyós, 20 de novembre de 1313.

□ Terme de la parròquia de Puiginyós al segle XII, en el marc de l'estructuració territorial del Castellvell de la Marca.

de considerar que la delimitació territorial del bisbat de Barcelona es produí en el decurs del segle X, moment en què la marca del comtat de Barcelona era situada al riu Gaià. Aquest límit era, a la vegada, el que es corresponia amb l'afrontació més occidental que presenta el terme del Castellvell de la Marca, a final del segle X.² Aquesta delimitació coincidiria amb el primer dels intents per restituir la seu metropolitana de Tarragona, impulsat pel comte Borrell i el bisbe de Vic, Ató, l'any 970. Malgrat que la restitució de l'arquebisbat de Tarragona no fos efectiva, aquest intent s'ha d'entendre com el precedent que consolida l'àmbit territorial de la jurisdicció eclesiàstica de la diòcesi tarragonina. Els posteriors intents de restauració de l'arquebisbat mantindrien, però, l'ordenació territorial que en aquest moment es definí.³

L'ORDENACIÓ PARROQUIAL

El procés d'articulació parroquial de la marca del comtat de Barcelona, estructurat a partir de les mateixes pautes generals considerades al Penedès, permet constatar una certa estructuració parroquial a partir de la segona meitat del segle XI. Amb tot, i pel que fa

² La incorporació de nous dominis territorials a la jurisdicció d'aquest terme castral durant el segle XI, quan s'establiren els seus límits en el riu Francolí, comportà que la part compresa entre l'esmentat riu i el Gaià restés sota jurisdiccions eclesiàstiques de l'arquebisbat de Tarragona. L'articulació i evolució territorial del Castellvell de la Marca, entre els segles X i XII, ha estat analitzada a PASTOR i BATALLA, Isidre (1997) "Els dominis occidentals del Castellvell de la Marca". *8es Jornades d'Estudis Penedesecs (1995) Miscel·lània Penedesenca XXII*, Institut d'Estudis Penedesencs. Sant Sadurní d'Anoia, vol. II, pp. 67-89.

³ L'adopció del Gaià com a límit occidental entre el bisbat de Barcelona i l'arquebisbat de Tarragona no només s'afirmarà en les referències que estableixen els límits d'aquests bisbats, sinó que apareix corroborada en la documentació posterior, que posa de manifest la restitució de la seu de Tarragona. Així ho ha dit FELIU, Gaspart (1972) a *El domini de la sede de Barcelona 800-1000*, en fer una anàlisi dels dominis territorials de la seu barcelonina; i així es pot veure tant en la butlla papal d'Urbà II de l'1 de juliol de 1089, en què s'exhorta a conquerir la ciutat de Tarragona, com en la del primer de juliol de 1091, en què es restaura la dignitat metropolitana de la seu de Tarragona amb la seva antiga província eclesiàstica. Documents publicats per FLÓREZ, E. (1747) *La España Sagrada* vol. XXV, apèndix núm. XI i XIII.

al terme del Castellvell de la Marca, les primeres referències documentals conservades que posen de manifest l'existència de diferents parròquies són molt més tardanes i no apareixen fins a final del segle XII o començament del segle XIII.

L'acta de consagració de l'església de Sant Sadurní de Castellvell de la Marca de l'any 1101 aporta una primera referència de l'organització parroquial d'aquest terme castral.⁴ Els termes que s'assignen a aquesta parròquia l'any 1101 només ocupen una part dels dominis que formen el terme castral del Castellvell de la Marca a final del XI. Per tant, cal interpretar que les afrontacions que presenten aquests límits es correspondrien, a partir del segle XII, amb l'àmbit jurisdiccional de la seva parròquia. És per això que s'ha de considerar que la resta dels dominis que constitueixen el terme castral de Castellvell de la Marca restarien inclosos sota d'uns altres termes parroquials.

És en aquest sentit, a partir d'una possible fragmentació de la jurisdicció eclesiàstica de Castellvell de la Marca en diferents parròquies des de final del XI, que s'ha d'entendre el vocable *infra*, que s'utilitza en l'acta de consagració de Sant Sadurní per definir el context territorial en el qual està inscrita la dita església, "in diocesi Barchinonensi, in Penitense, infra terminum Castri Vetuli de ipsa Marcha". Aquest mot, *infra*, designa el terme del castell en el qual s'inscriu, i no fa referència a la seva totalitat. D'aquesta manera, es posa de manifest l'esmentada fragmentació parroquial del Castellvell de la Marca documentada el segle XI. Aquesta està en concordança amb les pautes generals que s'han observat, de manera genèrica, en l'ordenació parroquial del Penedès.

Els estudis sobre el Penedès constaten que no apareixen esments de parròquies abans de la segona meitat del XI, i que l'assignació territorial de moltes d'aquestes primeres esglésies parroquials coincidia amb els límits dels castells termenats. Per altra banda, s'han de considerar les necessitats de culte de la població com un fet que pot determinar la subdivisió dels amplis termes castrals en diferents termes parroquials en funció d'aquestes necessitats.

Els dominis occidentals del Castellvell de la Marca, situats entre el Penedès i el riu Gaià, quedaren dins del bisbat de Barcelona, sota la jurisdicció d'una única parròquia, amb centre a l'església de Sant Bartomeu de Puigtinyós. El terme d'aquesta parròquia es correspon amb un extens territori situat a l'extrem més meridional de la marca del comtat de Barcelona que incloïa el lloc de Rodonyà, el de Masllorenc, Mas Arbonès i Salomó.⁵

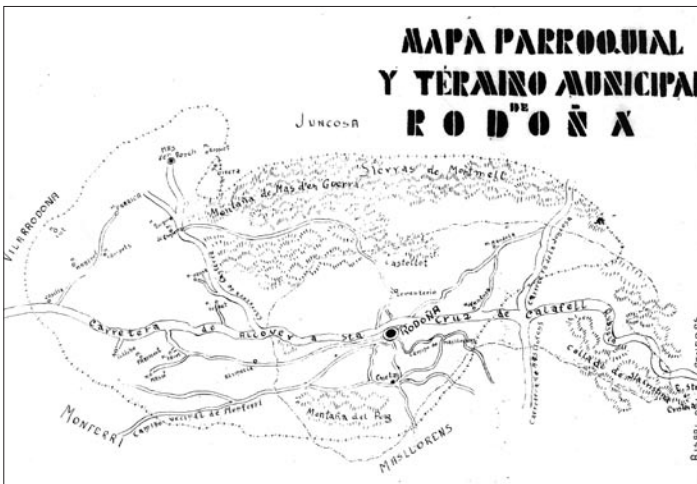
La primera referència documental conservada que reflecteix aquesta estructura parroquial i que, a la vegada, permet posar de manifest l'abast del seu terme, data de començament del segle XII. És un document del 12 de març de 1211 pel qual Arnau Bassa i la seva

⁴ADB. Liber Dotaliarum, volum VII, folis 282-283v. Document publicat per FLÓREZ, E. (1747), volum XXIV, pàgina 247.

⁵ L'estructuració i articulació dels dominis occidentals del Castellvell de la Marca ha estat analitzada a PASTOR i BATALLA, Isidre. "La formació d'una baronia al Camp de Tarragona: Rodonyà segles XII-XIV", Tesi de Llicenciatura Universitat de Barcelona (inèdita), Barcelona, 1996.

muller Maria venen uns honors del terme de Castellvell de la Marca a Pere de Celma. Aquesta venda especifica que aquests honors estan "in termino de castri vetulo extremun marcha et parroquia de Barholomeo de Podio tinyos in loco vocato Rodeiano".⁶

En relació al lloc de Salomó, cal precisar el fet que l'església d'aquest lloc apareix diferenciada de la de Puigtinyós ja al segle XIII, tal i com queda recollit a les Rationum Decimarum de 1279 i 1280.⁷ Aquesta menció implica la coexistència d'un terme parroquial sota la jurisdicció d'aquesta església amb anterioritat a les dates d'aquestes referències. L'existència d'una església en el lloc de Salomó es torna a posar de manifest en la visita pastoral que es realitza a la dita església de Salomó el 24 d'agost de l'any 1303, on aquesta apareix diferenciada de la de Puigtinyós.⁸ Cal suposar, doncs, que la creació d'aquest nou terme parroquial, com a vertebració del de Puigtinyós, es degué produir entre el 1214 i el 1279 i que, per tant, aquesta divisió estaria directament relacionada amb el fet de passar el domini d'aquest lloc a mans de l'Església com a conseqüència de la donació d'aquest honor de Salomó al Priorat de Santa Maria de Banyeres, datada l'any 1214. I, en aquest sentit, cal pensar que el monestir de Ripoll, com a benefactor del priorat esmentat, adquiria de manera progressiva tot un seguit de drets i rendes que culminaren amb l'obtenció del domini senyorial d'aquest lloc. I fou en el decurs d'aquests anys quan es produí la creació d'un nou terme parroquial diferenciat del de Puigtinyós.

□ Plànol de la parròquia de Rodonyà.

⁶ Arxiu Corona d'Aragó (ACA). Diversos Can Falguera (ABM), núm. 643, s/p.

⁷ Publicades per RIUS SERRA, J. (1946), *Rationes Decimarum Hispaniae (1279-1280)*, pp. 12-13 i 27-28.

⁸ ADB. Visites Pastorals, volum I/1, foli 27. Document publicat per MARTÍ-NIQUI-MIQUEL. *Processos de l'Arxiu Diocesà de Barcelona*, 1984, pàg. 83.

Amb tot, aquests plantejaments no s'aplicaren en el cas del lloc de Rodonyà quan l'adquisició de la major part dels drets i rendes que sobre el lloc realitzà el grup familiar dels Lotger, durant la segona meitat del segle XII, no comportà la creació d'un terme parroquial propi diferenciat del de Puigtinyós, tal i com succeeix amb el lloc de Salomó.⁹ Això tampoc s'esdevingué al lloc de Masllorenç.

A partir d'aquest moment, l'església del lloc de Rodonyà, així com ho fou des de mitjan segle XVI la del lloc de Masllorenç, apareixerà sempre com a sufragània de Puigtinyós, i es va mantenir la vigència de la jurisdicció territorial de la parròquia fins al moment del seu desmembrament definitiu a mitjan segle XIX.

És en el marc d'aquesta realitat territorial que presenta l'extrem de la marca penedesenca, entre final del segle X i mitjan segle XI, que entre els honors del Castellvell de la Marca, situats a l'esquerra del riu Gaià, es defineix el lloc de Rodonyà. El domini de la família Castellvell sobre l'ample terme castral, que s'estenia des del Penedès fins al Camp de Tarragona, fou infeudat als Banyeres, veritables artífexs del complex procés de subinfeudació que culminarà amb el desmembrament del terme castral originari. Aquest fet comportarà que a mitjan segle XII s'estableixi al grup familiar dels Lotger en el lloc de Rodonyà. Així mateix, cap a final del segle XIII el grup familiar dels Tamarit, originari de la part baixa del Gaià, es va beneficiar dels béns dels Lotger, succeint-los en el domini sobre el lloc i terme de Rodonyà, on hi actuaren com a senyors des de començament del segle XIV. Afavorits per la conjuntura històrica del moment, es vincularen amb les principals famílies de la noblesa catalana, i convertiren la senyoria sobre Rodonyà en la seva base patrimonial, a la vegada que el castell esdevindria el casal familiar.

Des del seu establiment en el lloc de Rodonyà, el grup familiar dels Tamarit esdevindrà un dels principals benefactors de l'església de Sant Joan Baptista, fet que va incidir de forma determinant en el ple desenvolupament del centre litúrgic i en el seu equipament material. Així doncs, l'església de Rodonyà gaudí d'un cert fervor i devoció entre la gent de la contornada, motiu pel qual disposà de totes les atencions que pogués dispensar qualsevol església parròquial. Amb tot, des de ben aviat, un cop plenament consolidada l'articulació territorial i definida l'ordenació parroquial d'aquesta part del Camp de Tarragona, es posà de manifest un cert desequilibri entre la realitat que es recull en l'ordenació parroquial i les necessitats i inquietuds dels feligresos en relació a l'assistència eucarística.

ELS PRECEDENTS

És en aquest sentit, tal i com ja ha estat dit amb anterioritat, que s'han de considerar les queixes que presenta el rector de Puigtinyós davant del bisbe en el decurs de la visita pastoral del 20 de novembre de 1313, pel fet que la gent dels llocs del Mas Llorenç i del Mas Arbonès anessin a ofici a la capella de Rodonyà en comptes d'assistir a la església

⁹ ACA. Diversos Can Falguera (ABM), núm. 643, s/n.

parroquial.¹⁰ Sens dubte, el rerefons d'aquesta qüestió evidencia l'existència d'un conflicte entre els interessos del rector, que intercedeix per potenciar l'església parroquial, i els dels feligresos d'aquests veïnats, que es veuen afectats per la distància que han de recórrer per complir les seves obligacions eucarístiques.

De nou, tot i que dècades més tard, es tornaren a posar de manifest les desavinences que existien entre el rector de la parròquia de Puigtinyós i els veïns de Rodonyà. Així es recull als comentaris de la visita pastoral del 14 de juliol de 1421, on es fa referència a la qüestió que, des de ja fa temps, hi ha entre aquestes parts així com per insistir (el visitador) en l'obligació que té aquest rector de fer missa a l'església de Rodonyà els diumenges i festes de precepte.¹¹ A partir de la primera meitat del segle XV, i fins a final, del segle XVIII, es succeïren, tot i que de forma esporàdica, els requeriments dels veïns de Rodonyà centrats a reclamar la celebració de misses a l'església de la població per estar correctament assistits.

És en aquest mateix ordre de coses que cal fer menció dels conflictes que, un cop finalitzada la construcció de la capella de Sant Ramon de Penyafort, s'originaren al lloc de Masllorenç per la celebració de misses els diumenges. Tal i com evidencia el fet que les demandes dels habitants d'aquesta població, reclamant la celebració de missa cada diumenge i festa de precepte a la capella, acabessin l'any 1637 en un plet entre el rector de Puigtinyós i el baró de Renau —senyor de Masllorenç— en representació dels veïns. Amb tot, aquesta qüestió resta oberta fins l'any 1704, moment en què s'estableix una concòrdia entre les parts implicades, per la qual s'acorda celebrar missa els diumenges i festes de precepte a la capella del lloc de Masllorenç, sempre que un membre de cada casa d'aquest lloc assistís a la que es celebrés a l'església parroquial de Puigtinyós.¹²

Un cop exposat aquest seguit de precedents, no és gens agosarat concloure que estem davant d'un afer generalitzat a tot l'extens terme parroquial de Puigtinyós i que, de forma més o menys puntual, perdurà durant un ampli període de temps. Amb tot, i sense menystenir els fonamentats requeriments d'assistència religiosa manifestat pels veïns, no es pot qüestionar que el veritable rerefons d'aquestes diferències i discrepàncies foren les retribucions econòmiques de la parròquia. Cal tenir present que la parròquia de Puigtinyós era la institució que percebia els delmes i les primícies del seu terme, així com totes aquelles retribucions eclesiàstiques que es derivaven de l'exercici pastoral. Per tant, és un fet versemblant constatar la relació que s'estableix entre el pagament d'aquestes retribucions i les divergències per l'assistència eucarística entre el rector i els veïns dels diferents llocs del terme.

¹⁰ ADB. Visites Pastorals, vol. II, 1312-14, foli 91r. Puigtinyós, 20 de novembre de 1313.

¹¹ ADB. Visites Pastorals, vol. XIV, 1421-1450, foli 125r. Puigtinyós, 14 de juliol de 1421.

¹² MIQUEL i MORGADES, Rafael. *L'església i el campanar de la parròquia de Sant Ramon de Penyafort de Masllorenç*. Quaderns de Cultura Local, Institut d'Estudis Penedesencs, 1990, Sant Sadurní d'Anoia. "Questionario de Visita Pastoral" de la Parròquia de Masllorenç fetes per mossèn Josep Maria Sintes, el 24 de gener de 1921. Arxiu Parroquial de Masllorenç (APM).

L'INICI DEL PROCÉS, 1791

Es fa difícil concretar amb certesa a partir de quin moment els veïns de Rodonyà consideren la necessitat de disposar d'una parròquia pròpia, segregada de la de Puigtiinyós. De ben segur que aquesta reivindicació no es deu a un únic factor, sinó que, molt probablement, obeeix a la gènesi de la pròpia conjuntura relacionada amb l'assistència al culte en el lloc de Rodonyà durant el decurs del segle XVIII. Per tant, aquesta demanda no s'ha d'entendre com un fi en si mateixa, sinó que ha de ser entesa com el mitjà que es requereix per tal de resoldre les qüestions existents entre la parròquia i els veïns en relació a l'assistència religiosa en aquest lloc i el seu terme.

Al llarg del segle XVIII es tornen a referenciar diverses notícies que denoten la preocupació que mostren els feligresos de les esglésies sufragànies de Puigtiinyós pel que fa a la cura de les ànimes i a la seva assistència sacramental. En aquest moment, però, a diferència del que va succeir en els segles precedents, aquest cert malestar que manifesten els veïns coincideix amb un notori augment de les institucions i fundacions de beneficis i capellanies que realitzaren els membres de la família Tamarit, senyors jurisdiccional de la baronia de Rodonyà, durant aquest període.

Entre el conjunt d'aquests beneficis, cal fer-se especial ressò de la fundació d'una "perpetuam missam quotidianam" que Maria Teresa de Tamarit i Llobet, vídua de Salvador de Tamarit i Carcer, va fer l'any 1711 a l'església de Sant Joan Baptista de Rodonyà.¹³ Al document s'especifica de forma clara i concisa que la missa ha de celebrar-se una hora abans o després de la que faci el senyor rector de Puigtiinyós per tal de no interferir en les seves obligacions. Així mateix, es concreta que el beneficiari d'aquesta fundació té l'obligació d'ensenyar la doctrina cristiana totes les festes de precepte, excepte els diumenges, i ajudar a bon morir sempre que el rector de la parròquia no ho pugui fer-ho. Això no obstant, la fundadora instà que la institució d'aquesta missa "...no prenent emperó per esta pia institució exonerar al dit sr Rector de la obligacio te tan de celebrar o fer celebrar misa en dita isglesia lo dia de festa, com de ensenyar la doctrina christiana y ajudar a ben morir puix la intenció de dita fundadora es que lo celebrant de dita misa no puga esser vicari de sr Rector de Puigtiinyós y Rodonya...". És notori el gran nombre de referències que presenta l'articulat pel qual es regulen les obligacions d'aquest benefici, que denoten la voluntat que aquesta fundació no interfereixi en les obligacions que té el rector parroquial envers l'església de Rodonyà. Argumentari que, per tant, no deixa de fer-se ressò de la necessitat d'assistència en què es troben els veïns del lloc.

D'altra banda, tampoc no s'ha de menystenir la rellevància i transcendència que va

¹³ ACA. Notarial Mataró, núm. 8, s/n. Document emès per Francesc Bonaventura Torres, notari públic de Barcelona, el 8 d'octubre de 1711. Maria Teresa de Tamarit i de Llobet era vídua de Salvador de Tamarit i de Carcer, germà d'Hug de Tamarit i de Carcer, senyor de la baronia de Rodonyà. Pel fet que aquest matrimoni no tingué descendència i nomenà hereu universal del seus béns el seu nebot, Salvador de Tamarit i Vilanova, és versemblant la seva voluntat d'instituir un benefici eclesiàstic d'aquestes característiques.

□ Primer segell de la parròquia de Sant Joan Baptista de Rodonyà (2a meitat del segle XIX).

significar per a l'església de Rodonyà la institució d'un benefici d'aquestes característiques, tant pel que representava ecumènicament la celebració d'una missa quotidiana com per la pròpia dotació econòmica que aquesta suposava. Així, a partir d'aquest moment, es féu palesa la seva importància i va quedar constància de la seva institució tant a la documentació familiar dels descendents de la benefactora com al conjunt de les diverses visites pastorals del segle XVIII i XIX.

De la mateixa manera, en relació a la pervivència de les referides desavinences entre el rector de la parròquia i els veïns de la població, la conjuntura social i econòmica que experimentà Rodonyà a partir de la segona meitat del segle XVIII va propiciar que des de l'Ajuntament s'endegués un procés per assolir una parròquia pròpia, diferenciada de la de Puigtinyós. Entre els factors que incentivaren el lideratge de l'Ajuntament en tot aquest procés, s'ha d'assenyalar el fet que a l'últim quart del segle XVIII la senyoria de la baronia de Rodonyà passés, per línia de successió directa del grup familiar dels Tamarit, que la detenien des de final del segle XIII, a la família dels Vilallonga.

En relació a l'existència d'un consell de la universitat de Rodonyà, tot i que està referenciat des de mitjan segle XVI, no serà fins al primer quart del segle XVIII, després de la implantació del decret de Nova Planta, que es va desvincular de forma progressiva del poder de l'autoritat senyorial. L'Ajuntament estava format per un batlle, dos regidors i un procurador síndic en representació de la Reial Audiència. L'exercici d'aquests càrrecs requeria, generalment, en membres de les famílies més ben acomodades del poble, les quals s'alternaven en els mandats d'aquests càrrecs. Tot i que aquests càrrecs eren directament nomenats pel senyor jurisdiccional de la baronia, cap a final del segle XVIII es deixa entreveure com un cert deteriorament de les estructures del sistema senyorial

donant pas a un progressiu augment del poder de l'administració local, representada per l'Ajuntament. És en aquest sentit que el consistori municipal de Rodonyà assumí un paper cabdal a l'hora d'endegar i donar forma jurídica al procés de demanda de segregació de la parròquia de Puigtinyós.

Les primeres referències documentals que es tenen de l'actuació de l'Ajuntament en tot aquest procés es corresponen amb la designació d'un procurador, per tal de representar els interessos de l'Ajuntament així com dels veïns de la població. Es tracta d'una sèrie documental emesa per Francesc Valentí, notari de Vila-rodona, el 25 de novembre de 1791, en la que es nomena procurador, en representació dels interessos de l'Ajuntament, a Mariano Llobet i Ros, notari de Barcelona.¹⁴ De la mateixa manera, hi ha constància que ho feren el conjunt dels veïns del lloc, tal i com recullen 14 documents en els quals, de tres en tres, els 58 caps de família de Rodonyà atorguen poders al notari esmentat amb el mateix efecte.¹⁵

El 20 de desembre de l'any 1791, un mes després d'haver estat designat representant de l'Ajuntament i dels veïns de Rodonyà, el notari Mariano Llobet i Ros s'adreça al bisbe de Barcelona per trametre la demanda de creació d'una vicaria perpètua en el lloc de Rodonyà, separada de la de Puigtinyós i l'elecció i nomenament d'un vicari perpetu. En el document es detallen els arguments en què es fonamenta la seva demanda per tal d'assolir una millor assistència espiritual dels feligresos. Així mateix, es deixa ben clar que aquesta sol·licitud rep el suport de tota la població i que, a la vegada, és un desig generalitzat de tots els feligresos de les esglésies sufragànies de la parròquia.¹⁶

Un dels principals arguments que s'exposaren, i sobre els quals basen les seves de-

¹⁴ ADB. Parròquies. Puigtinyós, s/n. Document emès a Rodonyà per Francesc Valentí Jover, notari de Vila-rodona, el 25 de novembre de 1791, pel qual Francesc Coc, batlle, Josep Prim i Pau Batalla, regidors i Pau Ferrerons, sindic procurador, designen Mariano Llobet i Ros apoderat en la defensa dels seus interessos i dels de l'Ajuntament.

¹⁵ És un conjunt de 18 documents en els quals, agrupats de tres en tres, els caps de família de Rodonyà nomenen procurador. Entre els caps de casa de Rodonyà figuren Pau Vidal, Josep Coll, Mariano Ravell, pagesos; Francisco Sanabra, Pere Joan Gustems, Joan Calaf, pagesos; Magí Freixas, Pau Sendrós, Joan Sanabra, pagesos; Pau Calaf, Francisco Ferrer, Anton Saumell, pagesos; Ramon Sendrós, Francisco Gustems, Josep Puig i Aiguader, pagesos; Jaume Marles, Joan Riera, Pau Ferrer, pagesos; Joan Figuerola i Garriga, Josep Janer, Pere Janer, pagesos; Magí Coll, Josep Puig i Papiol Llorens Calaf, pagesos; Mariano Fontana, Pau Galofre, pagesos; Ramon Ramires, boter; Josep Papiol, pagès, Pau Sendros, texidor de lli; Joan Janer, pagès; Magí Ferrando, Salvador Puig, i Papiol, Salvador Ferrando, pagesos; Joan Farrer, Felix Aluja, Rafael Farre, pagesos; Salvador Vidal, Joan Sagala, Antoni Pau Sanabra, pagesos; Joan Bondó, Pau Sagala, Joan Papiol, pagesos; Ramon Vidal, Salvador Papiol, Joan Figuerola, pagesos; Magí Puig, Pere Virgili, Jaume Trias, pagesos; Miquel Guell, Salvador Puig i Aiguader; Josep Rovira, pagesos; Jaume Riera, Ramon Coll, Josep Vidal, pagesos.

¹⁶ ADB. Parròquies. Puigtinyós, núm. 214. Document emès a Barcelona per Mariano Llobet i Ros el 20 de desembre de 1791. Trasllet del document fet per Francesc Valentí Jover, notari de Vila-rodona, dins de l'Expedient de la causa entre l'Ajuntament i els veïns de Rodonyà i el rector de Puigtinyós.

mandes per sol·licitar el desmembrament de la parròquia de Puigtinyós, va centrar-se a posar de manifest el fet que els diversos nuclis que integren el seu terme quedaven molt distants de l'església parroquial. El lloc de Rodonyà està a una distància de tres quarts d'hora, el veïnat de Masllorenç a una hora i el veïnat de Mas Arbonès a una hora i mitja de la parròquia de Puigtinyós. A més, també s'incideix en el fet que la distància que separa el lloc de Rodonyà del de Puigtinyós s'ha de salvar per un camí molt accidentat i de difícil trànsit en època de pluges i períodes en què l'assistència espiritual és més necessària. També s'incideix en el fet que donada la gran extensió que presenta el seu terme, aquesta parròquia esdevé una de les que millor dotació tenen de tot el bisbat. En aquest moment, les seves rendes són superiors a les 2.000 lliures anuals. A la vegada, en tot aquest territori es percep la primícia, que és de 500 lliures el valor, que percep pel lloc de Rodonyà.

Així mateix, es deixa constància dels perjudicis que comporta als veïns no disposar d'un capellà resident al lloc de Rodonyà, com són, per exemple, la manca de celebració de moltes de les misses fundades a la mateixa església de la població, el fet que molts feligresos no puguin confessar-se ni combregar durant les principals festivitats de l'any o, fins i tot, el que molts malalts morin sense ser auxiliats per falta de ministres. Tampoc s'estan d'apuntar que la falta d'un capellà propicia que la ignorància dels principis de la doctrina cristiana sigui bastant generalitzada entre la població. Alhora, no s'estan d'exposar els perjudicis que comporta la celebració a l'església de Rodonyà d'una única missa els dies de festa, fet que obliga tot el veïnat a concórrer a l'hora a ofici deixant desemparades les cases i els camps i, per tant, exposades a qualsevol risc.

D'altra banda, els veïns es congratulen pel fet que el lloc de Rodonyà ja disposa d'una església pròpia ben dotada, amb font baptismal, sants olis, sagristia, etc. i que, així mateix, està ben proveïda amb tot el que requereix qualsevol parròquia rural. En enumerar la relació dels béns mobles de l'església, s'aprofita per posar de manifest i argumentar l'esperit religiós de tots els seus feligresos.

En definitiva, els sol·licitants consideren que en la seva petició hi ha prou motius com perquè el bisbe tingui a bé l'erecció d'una parròquia i el nomenament d'un vicari perpetu al lloc de Rodonyà, per tal de disculpar la falta d'assistència espiritual als feligresos. Tal vegada, també constaten que la provisió de dotació d'un nou rector no aniria en detriment de l'actual ni de la seva església. En aquest sentit, posen de manifest que tant els rèdits que es corresponen a l'església de Rodonyà com tot el que és necessari per atendre correctament el nou vicari permetrien que aquest visqués amb decència.

Aquesta demanda de l'Ajuntament i dels veïns de Rodonyà generarà la tramitació d'un expedient que, a la vegada, comportarà l'obertura d'una causa entre els sol·licitants i el rector de Puigtinyós, Josep Bernardà, a la Cúria del Vicari General de Barcelona.¹⁷ Aquest procés acabà per convertir-se en un plet obert al Tribunal de l'esmentada cúria

¹⁷ Josep Bernardà i Borrell fou nomenat rector de la parròquia de Puigtinyós el 1792, i abans havia estat vicari de la parròquia de Santa Maria de Vallvidrera de Barcelona (1784-1792).

entre els ajuntaments i veïns de Masllorenç, Masarbonès i Rodonyà i el seu procurador pel desmembrament de la parròquia de Puigtinyós. Durant aquest temps, es van haver de despatxar totes les lletres compulsatòries així com uns capítols amb les proves dels testimonis, que presentà el procurador del senyor rector. Per la seva part, la cúria eclesiàstica va sol·licitar un informe sobre la qüestió al degà del Penedès, que en aquell moment era el rector del Vendrell, el qual desestimà la petició argumentat que es tractava d'exageracions.¹⁸ Finalment, l'any 1795 arriba el pronunciament de la Vicaria General pel qual la petició de segregació parroquial era denegada.¹⁹

De la mateixa manera com s'ha pogut entreveure en els diversos conflictes entre l'església parroquial de Puigtinyós i les seves sufragànies, que han estat referenciats des de començament del segle XIV, el rerefons d'aquestes qüestions sempre fou determinat pels interessos econòmics de les parts.

LA VICARIA NATURAL

No haurien de transcorre gaires anys fins que es va arribar a un acord entre totes les parts implicades en el procés de desmembrament de la parròquia de Puigtinyós. Així, el 22 d'octubre de l'any 1804, en relació a la causa existent entre l'Ajuntament i veïns de Rodonyà amb el rector de la parròquia de Puigtinyós, es convé i concorda entre les parts demanar al bisbe que es digni a crear una vicaria natural de contínues residències a Rodonyà per tal de garantir la cura de les ànimes d'aquest lloc i el seu terme. L'acord contemplà que el delme i les primícies d'aquest terme, estimades en 200 lliures catalanes, serien anticipades pel rector de Puigtinyós al vicari natural i que l'Ajuntament es comprometia a pagar-n'hi 8 per cada missa que celebrés el vicari a l'església del lloc. A més, el consistori es comprometé a construir una casa rectoral, ben condicionada per a l'ús del nou vicari i també a dotar l'església amb cera i vi per a totes les misses de l'any, hostiaris per a les hòsties, i a mantenir contínuament les làmpades enceses.²⁰ El dia 10 de novembre de 1804 el bisbe de la diòcesi de Barcelona accepta l'expedient pel qual l'església de Sant Joan Baptista de Rodonyà es convertia en vicaria natural per decret episcopal, a la vegada que era nomenat el seu primer titulat en Josep Bru.²¹

Per la seva part, l'Ajuntament i els veïns de Masllorenç també resolgueren la causa de segregació parroquial en aquell mateix moment. No en va es tractava d'una actuació que havien endegat i portat a terme les dues poblacions de forma conjunta, amb la finalitat de buscar solucions a una problemàtica comuna.²² D'aquesta manera, el 30 de desembre de 1804 l'església de Sant Ramon de Penyafort passà a ser vicaria natural, i es nomenà

¹⁸ ADB. Biografies, lligall núm. 1.

¹⁹ Ídem, nota núm. 16.

²⁰ Arxiu Històric Comarcal de Valls (AHCV), Notaris de Valls, Notari Rafael Voltas, 1803-04, foli 209.

²¹ ADB. Comuns 120, fols. 379-383.

²² AHCV. Notaris de Valls, Notari Rafael Voltas, 1803-04, foli 215.

primer vicari Jaume Sabater.²³

Tal i com s'establí en l'esmentat acord entre els Ajuntaments i entre el rector de la parròquia, la provisió de misses es féu cada dos anys, i així ho acrediten els representants del consistori de Rodonyà el 8 de maig de l'any 1828.²⁴

Tot i així, pocs anys més tard d'haver estat erigida la vicaria natural dels llocs de Rodonyà i Masllorç, de nou es posen de manifest certes desavinences amb relació al rector de Puigtinyós. Aquesta vegada, però, la problemàtica estigué centrada en la reclamació que feren l'any 1831 Francesc d'Assís Coller i Joan Peral, vicaris naturals de Rodonyà i Masllorç, respectivament, al degà de Vilafranca perquè el rector de Puigtinyós no els hi pagava les 200 lliures anuals, que tenia l'obligació de lliurar en concepte de tèrcies anticipades. La qüestió no es tanca fins el 15 de febrer de l'any 1833, data en què el degà de Vilafranca, Josep Ferrer, emet una sentència per la qual es concedeix el dret a percebre les rendes que corresponen a cada una de les dues parròquies naturals de Puigtinyós, els quals s'havien de lliurar al degà perquè aquest els repartís a parts iguals entre les parròquies de Masllorç, Rodonyà i Puigtinyós, obligant-los a la vegada a pagar cada any 20 lliures catalanes repartides a parts iguals entre totes tres.²⁵

L'OBTENCIÓ DE LA PARRÒQUIA

Amb tot, les desavinences entre l'església de Puigtinyós i la de Rodonyà, així com amb la resta de les que n'eren sufragànies, es prolongaren fins a començament de la segona meitat del segle XIX, moment en què es porta a terme el desmembrament d'aquesta parròquia. Sens dubte, aquest procés estigué determinat per la pròpia conjuntura per la qual travessava el país així com per la repercussió que tingueren els canvis socials i polítics sobre la institució eclesial en general i de la parroquial en particular.²⁶

Finalment, l'església de Sant Joan Baptista de Rodonyà fou declarada canònicament parròquia natural el 29 de desembre de l'any 1867, i en nomenaren primer rector Joaquim Teixidor.²⁷ El terme que correspon a la nova parròquia de Rodonyà es va establir a partir del límit del propi municipi, abastant, a més, el nucli habitat de Mas d'en Bosc i diverses masies aïllades de la contornada. Pel fet d'abastar el terme parroquial un major territori que el del municipi, a partir d'aquest moment el nombre de parroquians de l'església de Sant Joan de Rodonyà no es correspon amb el d'habitants de la població.

S'ha de considerar que aquest reconeixement parroquial es defineix en el marc

²³ ADB. Parròquies. Puigtinyós, núm. 214.

²⁴ ADB. Parròquies. Rodonyà, s/n.

²⁵ ADB. Parròquies. Rodonyà, 54. A l'APM es conserva una còpia de l'església de Masllorç, signada pel degà Josep Ferrer, feta a Vilafranca el 15 de febrer de 1833.

²⁶ Tal i com s'analitza en els treballs de BADA, Joan. *L'església de Barcelona en la crisi de l'antic règim (1803-1833)*. Col·lectània Sant Pacià. Facultat de Teologia de Barcelona-Editorial Herder, Barcelona, 1986 i a PUIGVERT, Joaquim M. *Església, territori i sociabilitat (s. XVII-XIX)*, Eumo Editorial-Universitat de Vic. Vic, 2001.

²⁷ A.D.B. Registra Communium, 1762-1900, fol. 85.

□ Vista general de l'exterior de l'església parroquial de Sant Joan Baptista de Rodonyà (estat actual).

d'una resolució de major abast que, alhora, comportà una nova ordenació parroquial d'aquesta part del bisbat de Barcelona. Així mateix, en aquest moment també s'erigeix en parròquia l'església de Masllorenç, que detindrà com a sufragània la de Masarbonès. Aquest fet comporta, per tant, el definitiu desmembrament de l'extens terme parroquial de Puigtinyós i, en certa forma, representarà la fi dels conflictes que es donaven entre els veïns, les esglésies i els rectors dels diversos llocs d'aquest terme parroquial. D'altra banda, aquesta nova ordenació també va comportar que l'església del lloc de Vilardida, que des de sempre havia estat sufragània de la de la parròquia de Vila-rodona, passés a partir d'aquells anys 1867 a ser-ho de la de Puigtinyós.²⁸

La incidència que tingueren les transformacions socials i polítiques de la primera meitat del segle XIX sobre l'Església i la parròquia, com la seva principal institució d'implantació territorial amb l'erecció de la parròquia de Rodonyà es consolida una nova etapa, tant per a l'església de Sant Joan Baptista com per al conjunt de la població d'aquest

²⁸ SANTESMASES i OLLÉ, Josep. "La segregació de Vilardida de la parròquia de Vila-rodona", *Caliu. Revista de Vila-rodona*, núm. 41, 1998, pàg. 16.

lloc. Tot i les limitacions i contradiccions que presentava aquesta nova realitat parroquial, va possibilitar que l'any 1852 s'iniciessin els tràmits per sol·licitar al bisbat l'autorització per construir una nova església. Motivat pel creixement que, des de final del segle XVIII, havia experimentat la població així com pel mal estat de conservació que presentava l'antiga església, l'Ajuntament va endegar una proposta per poder atendre les necessitats de culte que es requerien en aquell moment. Malgrat que des de l'any 1855 el temple ja estava quasi del tot erigit, a causa de les pròpies vicissituds socioeconòmiques per les quals passava el país en aquests anys, les obres del nou temple parroquial no acabaren del tot fins ben entrada la segona meitat del segle.

En concloure aquest procés de segregació de la parròquia de Puigtinyós, a partir de mitjan segle XIX, l'església parroquial de Sant Joan Baptista de Rodonyà esdevindria, de nou, el principal referent eclesiàstic de la població; tant del que aquesta hauria estat fins al moment, com del que seria a partir d'ara.²⁹

²⁹ Pel Decret de la Sagrada Congregació Consistorial la parròquia de Rodonyà, conjuntament amb d'altres de l'entorn proper, com Vila-rodona, Masllorenç i Montferri, van passar l'any 1957 a integrar-se a l'arquebisbat de Tarragona.